

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2013. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду. Для отримання додаткової інформації див. повне посилання на авторське право в кінці цього документу.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ДРУГА СЕКЦІЯ

**СПРАВА
ФРАНЧЕСКО СЕССА (FRANCESCO SESSA) проти ІТАЛІЇ**

(Заява № 28790/08)

УХВАЛА
[Витяги]

СТРАСБУРГ

3 квітня 2012 року

ОСТАТОЧНА

24/09/2012

*Ця ухвала набрала остаточного характеру відповідно до статті 44§2
Конвенції.*

У справі Франческо Сесса проти Італії,
Європейський суд з прав людини (друга секція), засідаючи палатою у складі :

Франсуаз Тюлькенс (Françoise Tulkens), *головуюча*,
Драголюб Поповіч (Dragoljub Popović),
Ізабель Берро-Лефевр (Isabelle Berro-Lefèvre),
Андраш Шайо (András Sajó),
Гвідо Раїмонді (Guido Raimondi),
Пауло Пінто де Альбукерке (Paulo Pinto de Albuquerque),
Хелен Келлер (Helen Keller), *судді*,

та Франсуаз Еленс-Пассос (Françoise Elens-Passos), *заступник секретаря секції*,

Розглянувши її в закритому засіданні 6 березня 2012 року,
Виносить наведену нижче ухвалу, затверджену в зазначену дату:

ПРОЦЕДУРА

1. Справу відкрито на підставі заяви (№ 28790/08), спрямованої проти Італійської республіки, з якою громадянин цієї держави, пан Франческо Сесса ("заявник"), звернувся до Суду на підставі статті 34 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод ("Конвенція").

2. Заявник представлений паном М. Коцца, адвокатом із м. Салерне. Італійський уряд ("Уряд") представлений своїм уповноваженим, пані Е. Спатафора.

3. Заявник оскаржує, зокрема, порушення своєї свободи віросповідання.

4. 6 липня 2009 року голова другої секції Суду ухвалила рішення про офіційне доведення заяви до відома Уряду. Було також ухвалено рішення про те, що, відповідно до статті 29 § 1 Конвенції, палата висловиться водночас щодо прийнятності заяви та по суті справи.

СТОСОВНО ФАКТІВ

I. ОБСТАВИНИ СПРАВИ

5. Заявник народився в 1955 році і мешкає в Неаполі.

6. Він сповідує іудейську віру і працює адвокатом. 7 червня 2005 року, в якості представника одного з позивачів в рамках кримінальної справи, спрямованої проти кількох банків, він брав участь у слуханні з приводу невідкладного пред'явлення доказу (« *incidente probatorio* »),

яке призначив суддя з проведення попереднього розслідування ("GIP") м. Форлі. Заступник відповідального за справу GIP, який проводив слухання у відсутності останнього з причини зайнятості, запропонував сторонам, з метою перенесення слухання, вибрати одну із двох дат, які були попередньо визначені суддею, а саме 13 або 18 жовтня 2005 року.

7. Заявник зауважив, що обидві дати припадали на два єврейські свята - Йом Кіпур та Суккот - і заявив про неможливість для себе брати участь у перенесеному слуханні в силу своїх релігійних зобов'язань. Він приточив, що є членом єврейської громади Неаполя, і заявив про порушення статей 4 та 5 закону № 101 від 8 березня 1989 року, яким регулюються відносини між Державою та Об'єднанням єврейських громад Італії.

8. GIP призначив дату слухання на 13 жовтня 2005 року.

9. Того ж дня заявник подав заяву на ім'я відповідального за справу GIP з клопотанням про перенесення слухання. 20 червня 2005 року, розглянувши зазначену заяву, GIP постановив долучити її до справи без оголошення рішення по ній.

10. 11 липня 2005 року заявник подав скаргу проти відповідального за справу GIP та його заступника, закидаючи їм порушення статті 2 закону № 101 від 1989 року. Того ж дня заявник повідомив про це Вищу судову раду.

11. На слуханні 13 жовтня 2005 року GIP відзначив, що заявник є відсутнім з "особистих причин" і попросив сторони висловитись стосовно клопотання від 7 червня про перенесення слухання. Сторона державного обвинувачення та адвокати підозрюваних заявили про свою незгоду з цим клопотанням, посилаючись, зокрема, на те, що на його обґрунтування не було наведено жодного передбаченого законом мотиву перенесення. Натомість, адвокат іншого позивача підтримав прохання заявника.

12. Постановою від того ж дня GIP відхилив клопотання заявника про перенесення слухання. На обґрунтування свого рішення, він зауважив, насамперед, що, згідно статті 401 кримінально-процесуального кодексу, на слуханнях стосовно невідкладного пред'явлення доказів вимагається присутність лише сторони державного обвинувачення та адвоката підозрюваного, в той час як присутність адвоката позивача є факультативною. Він зауважив, тому, що кримінально-процесуальний кодекс не зобов'язував суддю переносити слухання у випадку законної неможливості для захисника позивача бути присутнім. Він наголосив, зрештою, що в процесуальних діях брали участь численні учасники (обвинувачені, позивачі, залучені судом і сторонами експерти) і що, "враховуючи переважаний робочий графік цього офісу, наслідком якого [могло би бути] перенесення слухання на 2006 рік, принцип розумних процесуальних строків вимаг[ав] відхилення зазначеного клопотання,

поданого особою, яка не мала законних підстав для клопотання про перенесення".

13. 23 січня 2006 року Вища судова рада повідомила заявника про те, що вона не мала компетенції для розгляду оскаржуваних фактів, оскільки скарга заявника стосувалась аспектів здійснення судочинства.

14. Між тим, 9 січня 2006 року, прокуратура м. Анкона виступила з клопотанням залишити без розгляду скаргу, подану заявником. Останній заявив про свою незгоду, оформлену відповідним актом від 28 січня 2006 року.

15. Постановою від 21 вересня 2006 року GIP м. Анкона залишив без розгляду скаргу заявника, зазначивши, що останній не висловив заперечення на клопотання прокуратури про залишення скарги без розгляду.

16. 19 січня 2007 року заявник подав касаційну заяву, в якій закидав GIP факт невзяття до уваги його незгоди, про яку було формально заявлено 28 січня 2006 року. Розсудивши, що факт невзяття до уваги незгоди заявника міг бути наслідком помилки секретаріату суду, Касаційний суд скасував постанову від 21 вересня 2006 року і повернув справу на розгляд до суду м. Анкона.

17. 12 лютого 2008 року заявник, разом з представниками прокуратури, брав участь в слуханні, призначеному GIP м. Анкона. Постановою від 15 лютого 2008 року останній закрити справу. Своє рішення він обґрунтував тим, що справа не містила жодних свідчень того, що відповідальний за справу GIP або особа, яка заміщала його на слуханні від 7 червня 2005 року, мали намір порушити право заявника на вільне сповідання іудейської віри або ж посягнути на гідність заявника у зв'язку з його віросповіданням.

II. ВІДПОВІДНІ НОРМИ ВНУТРІШНЬОГО ПРАВА

18. Закон № 101 від 8 березня 1989 року містить положення, які регулюють відносини між Державою та Об'єднанням єврейських громад Італії. Стаття 2 цього закону визнає право вільно проявляти і сповідувати іудейську віру. Згідно з положеннями статті 4, Італія надає євреям, які звертаються з відповідним проханням, право дотримуватись Шабату в рамках гнучкого графіку організації праці та при дотриманні вимог стосовно здійснення основних функцій, передбачених правовою системою держави.

Стаття 5 закону № 101 прирівнює до Шабату Йом Кіпур, Суккот та інші єврейські свята.

19. Згідно з параграфом 5 статті 2 закону, прояви релігійної нетерпимості та упередженості тягнуть за собою санкції, передбачені статтею 3 закону № 654 від 1975 року про ратифікацію Міжнародної конвенції про усунення всіх форм расової дискримінації. Згідно

положень цієї статті, будь-яка особа, яка розповсюджує ідеї, що ґрунтуються на перевазі чи ненависті за расовою чи етнічною ознакою, або ж спонукає до вчинення дискримінаційних діянь з мотивів расової, етнічної, національної чи релігійної приналежності, може бути покарана ув'язненням на термін до півтора року.

20. Параграф перший статті 401 кримінально-процесуального кодексу, яким встановлюється процедура невідкладного пред'явлення доказу (« *incidente probatorio* »), має наступний виклад:

« Слухання проводиться на закритому засіданні за обов'язкової участі представників державного обвинувачення та захисника особи, щодо якої проводиться розслідування. Захисник постраждалої сторони може також брати в ньому участь.»

СТОСОВНО ПРАВА

I. СТОСОВНО ТВЕРДЖЕННЯ ПРО ПОРУШЕННЯ СТАТТІ 9 КОНВЕНЦІЇ

21. Заявник стверджує, що відмова судового органу перенести спірне слухання, яке було призначено на дату, що припадала на єврейське свято, завадила йому взяти участь в ньому в якості представника одного з позивачів, а також завдала шкоди його праву на свободу віросповідання. Він посилається на статтю 9 §§ 1 та 2 Конвенції, які викладені в наступній редакції:

« 1. Кожен має право на свободу думки, совісті і віросповідання; це право включає свободу змінювати свою релігію або свої переконання, а також свободу сповідувати свою релігію або переконання як одноособово, так і спільно з іншими, прилюдно чи приватно, в богослужінні, ученні, виконанні та дотриманні релігійних і ритуальних обрядів.

2. Свобода сповідувати релігію або переконання підлягає лише таким обмеженням, які встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах громадської безпеки, для охорони громадського порядку, здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.»

22. Уряд не погоджується з цією тезою.
(...)

В. По суті справи

1. Аргументи сторін

29. Заявник стверджує, що судді, які розглядали його справу, діяли з наміром порушити його право на свободу віросповідання.

30. Він вважає, що закон № 101 від 1989 року дозволяв йому відлучатися з роботи з нагоди офіційних єврейських свят з метою вільного відправлення свого релігійного культу. Крім того, в даному випадку, посилання на неминучу службову необхідність з метою обмежити це право не є можливим, оскільки слухання від 13 жовтня 2005 року могло бути перенесене на іншу дату без порушення належної процедури та прав інших учасників процесу. Оскільки предметом слухання не були ані міра, пов'язана із позбавленням волі, ані права затриманої особи, оскаржуване слухання не мало жодного термінового характеру. Зважаючи на те, що клопотання про пренесення слухання було подане за чотири місяці до передбаченої дати, відповідні органи мали повну можливість для того, аби укласти графік проведення слухань таким чином, аби гарантувати дотримання різних наявних прав.

31. Зі свого боку, Уряд стверджує, що не мало місця жодне втручання у право заявника на вільне віросповідання, оскільки ніщо не заважало йому брати участь у відзначенні єврейських свят та вільно відправляти свій релігійний культ. Він заявляє про те, що відповідні органи лише опікувались тим, аби, користуючись своїм правом на клопотання про перенесення слухання, заявник не створив перешкод для здійснення основних публічних функцій держави.

32. На його думку, право, на яке посилається заявник, не мало абсолютного характеру. Хоча закон № 101 від 1989 року стосується так само і робочих стосунків між адвокатом і судовим органом, варто зауважити, що параграф 2 статті 4 цього закону окремо передбачає, що вимоги, пов'язані із основними функціями, переважають над правом особи вільно відправляти свій релігійний культ. А здійснення судочинства є однією з основних функцій держави, яка мусить переважати за будь-яких обставин.

Крім того, участь адвоката постраждалої сторони в слуханні стосовно невідкладного пред'явлення доказу не є обов'язковим. В будь-якому випадку, адвокат, який не має змоги взяти участь у слуханні з особистих мотивів, має можливість призначити собі заступника в умовах, які передбачені статтею 102 кримінально-процесуального кодексу. Не вбачаючи за необхідне скористатись такою можливістю, заявник відмовився узгодити зобов'язання, пов'язані із його релігійним культом, з вимогами належного здійснення судочинства.

33. Зрештою, перенесення оскаржуваного слухання могло би порушити належний перебіг процедури, а також права двадцяти одного підозрюваного на розумні строки судового процесу, оскільки, у випадку такого перенесення, виникла би потреба повідомити про нову дату проведення слухання численним особам, які беруть участь у процесі в тій чи іншій якості.

2. Оцінка Суду

34. Суд нагадує про те, що, хоч релігійна свобода і пов'язана насамперед із внутрішнім світом людини, вона включає в себе також і свободу сповідувати свою релігію, не лише спільно з іншими - як публічно, так і в колі пов'язаних спільною вірою осіб: вона так само може бути реалізована одноособово і в приватний спосіб (*Kokkinakis c. Grèce* від 25 травня 1993 року, § 31, серія А № 260-А). Стаття 9 містить перелік різних форм, яких може набирати сповідання релігії чи переконання, а саме богослужіння, учення, виконання та дотримання релігійних і ритуальних обрядів. Разом з тим, вона не несе захисту для будь-якого діяння, мотивованого віросповіданням чи переконанням (*Kalaç c. Turquie*, 1 липня 1997 року, § 27, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-IV ; *Kosteski c. « l'ex-République yougoslave de Macédoine »*, № 55170/00, § 37, 13 квітня 2006 року).

35. Зокрема, захист статті 9 не застосовується в ситуації із звільненням державного службовця, який не дотримував свого робочого графіку під тим приводом, що Церква адвентистів сьомого дня, до якої він належав, забороняла своїм членам працювати в п'ятницю після заходу сонця (*Konttinen c. Finlande*, № 24949, рішення Комісії від 3 грудня 1996 року, Рішення та доповіді (РД) 87-Б, стор. 68), або в ситуації із звільненням в дисциплінарному порядку військового, який дотримувався інтегриських поглядів (*Kalaç*, вищезгаданий; див. також *Stedman c. Royaume-Uni*, № 29107/95, рішення Комісії від 9 квітня 1997 року, РД 89-Б, стор. 104, стосовно звільнення працівника роботодавцем приватного сектору внаслідок відмови працювати в неділю). В зазначених справах Комісія і Суд розсудили, що вжиті відносно заявників з боку офіційних органів заходи не були мотивовані їхніми релігійними переконаннями, а ґрунтувались на відповідних контрактних зобов'язаннях, які пов'язували заявників із їхніми роботодавцями.

36. В даній справі, Суд зауважує, що відхилення суддею з проведення попереднього розслідування клопотання про перенесення з боку заявника ґрунтувалось на положеннях кримінально-процесуального кодексу, з яких витікає, що перенесення слухання стосовно невідкладного пред'явлення доказу є виправданим лише у випадку відсутності представника державного звинувачення або

адвоката підозрюваного, в той час як присутність адвоката позивача не є обов'язковою.

37. Врахувавши обставини справи, Суд не переконаний в тому, що призначення спірного слухання на дату, що припадала на єврейське свято, а також відмова перенести його на іншу дату можуть кваліфікуватись як обмеження права заявника на вільне віросповідання. Насправді, не підлягає оскарженню той факт, що заявник зміг виконати свої релігійні обов'язки. Крім того, останній мусив би передбачити, що його клопотання про перенесення буде відхилено на підставі положень діючого закону, і міг би забезпечити собі заміну на спірному слуханні з метою виконання своїх професійних обов'язків.

Зрештою, Суд відзначає, що заявник не навів доказів тиску, який би здійснювався на нього з метою змусити його змінити власне релігійне переконання або завадити йому сповідувати свою релігію чи своє переконання (*Knudsen c. Norvège*, № 11045/84, рішення Комісії від 8 березня 1985 року, РД 42, стор. 258, *Konttinen*, вищезгаданий).

38. В будь-якому випадку, навіть припустивши, що мало місце втручання у право заявника з точки зору статті 9 § 1, Суд вважає, що це втручання було передбачено в законі, що воно було виправдане захистом прав і свобод інших осіб - зокрема, права підсудних на належне функціонування судових органів та дотримання принципу розумних строків процесу (вищенаведений § 12) - і що йому була властива розумна пропорційність між вжитими заходами та переслідуваною метою (див., *mutatis mutandis*, *Casimiro et Ferreira c. Luxembourg* (ріш.), № 44888/98, 27 квітня 1999 року).

39. Таким чином, не мало місця порушення статті 9 Конвенції.

(...)

ВИХОДЯЧИ З ЦИХ МОТИВІВ, СУД

(...)

2. Заявляє, чотирма голосами проти трьох, що не мало місця порушення статті 9 Конвенції.

Вчинено французькою мовою та повідомлено в письмовому вигляді 3 квітня 2012 року на виконання статті 77 §§ 2 і 3 регламенту.

Франсуаз Еленс-Пассос
Заступник секретаря

Франсуаз Тюлькенс
Головуюча

До цієї ухвали додається, відповідно до статей 45 § 2 Конвенції та 74 § 2 регламенту, виклад окремої думки, спільно висловленої суддями Тюлькенс, Поповіч та Келлер.

Ф.Т.
Ф.Е.П.

Окремі думки не перекладись, однак їх викладено англійською та французькою мовами в офіційних мовних версіях рішення, яке можна знайти в базі рішень Суду HUDOC.

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2013.

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька мови. Цей переклад було замовлено за підтримки Цільового фонду «Права людини» Ради Європи (www.coe.int/humanrightstrustfund). Він не є зобов'язальним для Суду; також Суд не несе жодної відповідальності за його якість. Його можна завантажити з бази рішень Європейського суду з прав людини HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-яких інших баз даних, в яких Суд його також розмістив. Його можна відтворювати в некомерційних цілях за умови, що будуть зазначені повна назва справи та посилання на авторське право і Цільовий фонд «Права людини». Для використання будь-якої частини цього перекладу в комерційних цілях слід звертатися за наступною адресою: publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.